

Celoštátne kolo Dejepisnej olympiády pre SŠ

7. ročník, školský rok 2014/2015

Písomný test pre kategórie A a B

1. Pojem história sa prvýkrát objavil v Grécku. Herodotos sa považuje za otca dejepisu a Tukytdides za prvého objektívneho historika. Herodotos opisoval grécko-perzské vojny a Tukytdides vojny peloponézske. Vo svojich historických výkladoch sa opierali:

a/ Herodotos o

b/ Tukytdides o ...

c/ Koho považujeme za otca rímskeho dejepisu? ...

Správne odpovede uveďte v odpoved'ovom hárku.

2. Pri pohľade na obrázok vám v súvislosti so životom v Aténach napadnú niektoré pojmy. Vysvetlite, čo znamenajú pojmy: akropola, ostrakizmus, Pallas Aténa.

Odpovede napíšte do odpoved'ového hárku.



3. Rímsky cisár Marcus Aurélius sa často zdržiaval vo vojenských táboroch na severnej hranici ríše. Niekde na brehoch Hrona (lat. Granus) písal denník o sebaovládaní a trpezlivosti pod názvomA ...
..... Severnú hranicu Limes Romanus neustále prekračovali kmeneB..... .

Na vyznačené miesta A, B v odpoved'ovom hárku napíšte chýbajúce údaje.

4. Architektonický sloh 19. storočia nachádzal inšpiráciu v antickej architektúre. **Napište do**
odpovedového hárku, ako tento sloh 19. storočia nazývame.

5. **Prečítajte si pozorne text. V odpovedovom hárku potom nahradte písmená A – C2**
chýbajúcimi údajmi.

Vpád Avarov do Karpatskej kotliny vieme presne datovať, pretože príčinou bola účasť vo vojnovom ťažení proti Gepidom v rokuA..... . V nasledujúcom období síce vytvorili na území stredného toku Dunaja útvarB....., ale nezriekli sa kočovného a bojového života na úkor drancovania domáceho obyvateľstva. To sa proti Avarom vzbúrilo v povstaní, výsledkom ktorého bolo okrem iného utvorenie kmeňového zväzu, ktorý nazývameC1..... . Jej existenciu dokladá v rokochC2..... tzv. Fredegarova kronika. Po sérii porážok Avarov v menších bitkách, prijali kagani kresťanstvo, zriekli sa moci a stali sa vazalmi Franskej ríše.

6. **Sú všetky tvrdenia v nasledujúcom texte správne? Podčiarknite v odpovedovom hárku**
nesprávne časti viet a napíšte správne.

Dedičné právo na majetky, ktoré šľachte garantoval Štefan I. dokumentom Zlatá bula, viedlo k posilneniu pozícií šľachty na úkor panovníkovej moci. Belo IV. sa preto snažil vyrovnať svoje mocenské postavenie tým, že podporoval mestá, udeľoval im privilégiá, z čoho bohatli nielen mestá, ale i panovník. Nádejný proces hospodárskej konsolidácie krajiny narušil vpád Tatárov, ktorí v roku 1241 v bitke pri Rozhanovciach Belo IV. porazili a krajinu spustošili. V nasledujúcom období kráľ pristúpil k budovaniu systému opevnených hradov a k politike osídľovania spustošených oblastí tzv. hostami, čiže kolonistami z nemeckých oblastí. Presídľovanie sa dialo za určitých právnych pravidiel, ktoré súhrnne nazývame nemeckým zákupným právom. Aby bolo pre cudzincov zaujímavé presídlieť sa do neosídlených alebo spustošených lokalít, panovník im po určitú zmluvne dohodnutú lehotu platil.

7. Kráľovský kronikár, magister Ján, notár kráľovskej kancelárie a kráľovský kaplán napísal v roku 1364 životopis kráľa Ľudovíta I., z ktorého uvádzame úryvok:

„Bol to múdry a štedrý kráľ, viedol mnohé vojny šťastne a veľa získal späť pre svoju krajinu. Okrem vojenskej slávy vynikal aj vo vedách a s veľkým zaujatím sa zaoberal astronómiou. Jeho zdokonaľovanie sa v cnostiach obľubovali aj barbari a mnohé národy zvelebovali jeho meno. Bol oddaný katolíckej viere, dobročinný voči chudobným, bránil práva cirkvi a mal vo veľkej úcte cirkevných hodnostárov.“

Kronikár podal idealizovaný popis vlastností a ospieval rytierskeho kráľa a jeho skutky.

Vyberte z ponúkaných možností tie, ktoré sa skutočne viažu k obdobiu vlády Ľudovíta I. Veľkého. Podčiarknite ich v odpoved'ovom hárku.

Založil Academiū Istropolitanu; bojoval proti husitom; Košiciam udelil 5 privilégii, na základe ktorých sa stali významným mestským centom severného Uhorska; zúčastnil sa koncilu v Kostnici; vydal Privilegium pro Slavis; zúčastnil sa poslednej križiackej výpravy; dovolil, aby sa na južnej hranici krajiny usadili Kumáni.

8. Z ponúkaným možností vyberte správnu a zakrúžkujte ich v odpoved'ovom hárku.

Stredoveké univerzity mohli vzniknúť iba so súhlasom:

a/ pápeža b/ panovníka c/ bohatého donátora

Na týchto univerzitách viedli profesori so študentmi dišputy a vzdelávali ich v:

d/ 5 slobodných umeniach e/ 7 slobodných umeniach f/ 9 slobodných umeniach

9. Historiografia ale aj školský dejepis používajú jednoslovné inojazyčné termíny, ktoré pomenovávajú udalosti dejín iných štátov. Preberáme ich bez prekladu. Ich slovenský variant pozostáva zvyčajne z viacerých slov. V odpoved'ovom nároku vyjadrite uvedené slovné spojenia za písmenami a/ - e/ jedným termínom:

a/ stredoveký zápas islamu a kresťanstva na Pyrenejskom polostrove =

b/ vojenský okres tureckej správy, správna jednotka =

c/ systém, ktorý uznáva za najvyššiu hlavu cirkvi a štátu jednu a tú istú osobu =

d/ hnutie za zjednotenie štátov Apeninského polostrova v 19. storočí =

e/ príslušníci nižšieho stavu (doslovne - bez nohavíc), ktorí zohrávali úlohu radikálnych revolučných síl =

10. Určite pravdivosť resp. nepravdivosť výroku slovom áno alebo nie, ktoré zapíšete v odpoved'ovom hárku za daným výrokom:

1. Čerstvý absolvent unikátnej banskej akadémie v Banskej Štiavnici bol vyhľadávaný v službách vojvodu Albrechta z Valdšteina.

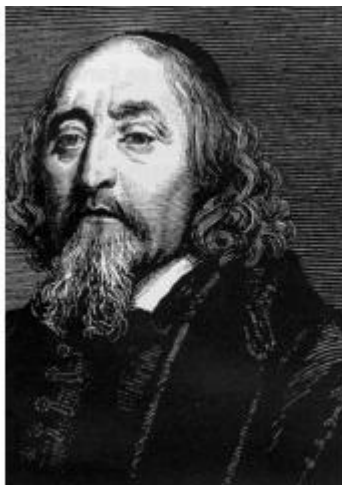
2. Morová nákaza známa ako čierna smrť doslova kosila tisíce ľudí v rôznych oblastiach Európy. Ľudia mali vtedy len obmedzené možnosti chrániť sa pred nákazou. Za obeť jej v Európe padlo viac než 25 miliónov ľudí, čo bola približne tretina celej populácie na kontinente.

3. Výstavbu veľkých fortifikačných pevností podľa talianskych renesančných vzorov, ktoré mali zabezpečiť ochranu pred útokmi osmanského delostrelectva, začali na našom území panovníci Jagellonskej dynastie.

4. Vojská Štefana Bočkaja sa stretli v krutých bojoch s cisárskou armádou, ktorej velil princ Eugen Savojský.
5. Objav kníhtlače sa označuje pojmom „kultúrna revolúcia“. Za prvých 50 rokov od objavu bolo vydaných viac ako milión kníh - prvotlačí, ktoré nazývame inkunábuly.

11. Po prečítaní textu, doplňte chýbajúce údaje v odpoved'ovom hárku.

Jedným z dôsledkov porážky českých stavov v bitke.....v roku.....
v tzv. českej vojne na začiatku dlhoročného európskeho mocenského konfliktu, ktorý súhrnne označujeme akobol nútený odchod mnohých protestantských vzdelancov do exilu. Patril k nim aj významný protestantský vzdelanec, teológ a autor diel, ktorými sa datuje zrod modernej pedagogiky. Časť života prežil v Uhorsku a okrem iných tu napísal dielo Orbis pictus, čo je vlastne učebnica latinčiny pre deti školského veku. V tom čase to bolo novátorské dielo. Uvádzalo názorné obrázky, preklad slovíčok v niekoľkých jazykoch. Českí exulanti žili aj na území dnešného Slovenska a práve v tomto prostredí sa v knižných vydaniach fixovala slovná zásoba biblickej češtiny.



Autor diela Orbis Pictus

12. Viedenský kongres mal usporiadať mapu Európy po skončení napoleonských, resp. protinapoleonských vojen. Rokovania trvali viac ako rok a sprevádzali ich spoločenské podujatia. Preto dostal pomenovanie kongres plesov. Okrem rokovaní v odborných komisiách to boli práve tieto podujatia, kde sa uzatváralo rokovanie neraz sporných otázok. Oficiálni predstavitelia štátov, experti ale i prominentní hostia a umelci dotvárali kolorit diplomatickej dohry búrlivého štvrt'storočia vojnových konfliktov.

Prečítajte si zoznam názvov štátov a podčiarknite tie, ktorých oficiálni zástupcovia sa nemohli zúčastniť rokovaní viedenského kongresu.

Veľká Británia, Francúzske kráľovstvo, Pruské kráľovstvo, Rusko, Belgické kráľovstvo, Španielske kráľovstvo, Grécke kráľovstvo, Rakúske cisárstvo, Uhorsko, Talianske kráľovstvo, Švédske kráľovstvo.

13. V roku 1831 vzniklo združenie Giovane Italia (Mladé Taliansko), cieľom ktorého bolo vytvoriť z množstva rozdrobených štátov jednotný nezávislý taliansky národný štát. Členovia združenia skladali nasledujúcu prísahu: *„V mene Boha a Talianska – v mene všetkých martýrov, ktorí padli pod údermi cudzích a domácich tyranov za svätú vec Talianska – vo viere v poslanie zverené talianskemu ľudu Bohom a v povinnosti každého jedného Taliana pričiniť sa o jeho splnenie – vstupujem do Mladého Talianska, zväzku mužov, a prisahám, že sa úplne a navždy zasväcujem úlohe, aby som spolu s nimi spravil z Talianska jednu jedinú, nezávislú republiku.“*

Cesta k zjednoteniu a samostatnosti nebola jednoduchá. **Do odpoved'ového hárku napíšte správne odpovede na otázky 1 a 2:**

1/ Viete kedy a kde bol oficiálne vyhlásený tento nový štát a aké mal štátoprávne zriadenie?

2/ Kedy nadobudlo Taliansko hranice v rozsahu dnešných štátnych hraníc?

Odpovede zapíšte do odpoved'ového hárku.

14. V 40. rokoch 19. storočia prebiehali na zasadnutiach uhorského snemu búrlivé diskusie reformistov a konzervatívcov ohľadom spôsobu zrušenia poddanstva. Jedným z poslancov, ktorí k tejto otázke vystúpili bol aj Ľudovít Štúr, poslanec za mesto Zvolen. v novembri 1847. Z jeho vystúpenia na sneme vyberáme: *„Behom sto a sto rokov sa v krajine našej moc iného urobilo a vykonalo, len stav ubohého potlačovaného ľudu sa skoro nič, alebo veľmi máličko poľahčil... Všetko toto hlasite k nám volá, aby sa už raz a naposledok chudobnému ľudu lós (t. j. osud) polepšil Žiadame v krajine slobodu...“*

Odpovedzte na otázku - kedy bolo prijatých 31 zákonov o všeobecnom zdanení, občianskej rovnoprávnosti a základných liberálnych slobodách, zrušení poddanstva...? Ako tieto zákony súborne nazývame?

15. Udalosti si môžeme pripomínať pomocou pomenovaní konkrétnych dní alebo prostredníctvom dátumov. K udalostiam vybraným do prvého stĺpca priradíte v druhom stĺpci príslušné roky a k dátumom uvedeným v treťom stĺpci pripíšete do štvrtého stĺpca udalosti, ktoré sa k nim viažu:

Bartolomejská noc		31.5.1918	
Vyhlásenie nezávislosti USA		11.11.1918	
Pád Bastily		4.6.1920	
Bitka troch cisárov		30.9.1938	
Krvavá nedeľa		6.8.1945	
Deň D, vylodenie v Normandii		14.5.1955	

16. Na plagáte z počiatku vojnového konfliktu sú zobrazené tri ženské alegorické postavy so symbolmi (srdce, kotva, kríž) a so štátnou symbolikou (znázornená čiapkami). Na ich pozadí vidno vojnové besnenie. Ženy znázorňujú 3 európske veľmoci. Uvedte v odpovedovom hárku názvy veľmocí a čo ich spája.



17. Na dobovej karikatúre vedú rakúsko-uhorský a nemecký vojak obrovského, ale spútaného a poslušne kráčajúceho ruského medveďa, ktorému sa medzi nohami plazí v zahanbujúcej pozícii srbský vojak, snažiaci sa nájsť u medveďa ochranu. Karikatúra z nemeckých novín vykresľuje náladu spoločnosti v období po Sarajevskom atentáte a po vyhlásení ultimáta Srbsku, ale ešte pred začatím bojov. V Nemecku a Rakúsko-Uhorsku propagandistická tlač presviedčala čitateľov, že vojna bude rýchla, víťazstvo nemeckých a rakúsko-uhorských zbraní isté,

potrestanie Srbska spravodlivé a porážka Ruska neodvratná. Tieto predstavy sa nenaplnili. Naopak, vojna bola nečakane dlhá a vyčerpávajúca. Ani jeden z pôvodných spojeneckých blokov nevydržal do konca vojny, preto boli aj mierové rokovania komplikované a zdĺhavé. **Viete z koľkých parciálnych zmlúv pozostáva Versailleský mierový systém? Prvá zmluva bola podpísaná s Nemeckom. Viete, ktoré nasledovali? Zapište ich v chronologickom poradí do odpovedového hárku. Uveďte pri každej zmluve štát, s ktorým bola zmluva podpísaná, miesto podpísania a rok:**



18. Pozorne si prečítajte jednotlivé články z dokumentu a určite jeho názov a rok vzniku. Dokument deklaruje jednotný postup komunistického a občianskeho odboja na Slovensku. Odpoveď napíšte do odpovedového hárku.

I. Úlohou a cieľom slovenskej národnej rady je:

- 1. Jednotne a centrálnie viesť odboj slovenského národa za odstránenie nacisticko-nemeckého diktátu, vykonávaného i domácimi uzurpátormi politickej moci.*
- 2. V prvej príhodnej chvíli prevziať všetku politickú, zákonodarnú, vojenskú i administratívnu - výkonnú moc na Slovensku a vykonávať ju podľa vôle ľudu až do tej doby, kým slobodne zvolení zástupcovia ľudu nebudú môcť všetku moc prevziať.*
- 4. SNR bude vo svojej činnosti postupovať v dorozumení s č.-sl. vládou a celým zahraničným odbojom, ktorých prácu na medzinárodnom a vojenskom poli uznáva a podporuje....*

19. Suezský prieplav sa po 2. svetovej vojne stal príčinou sporov medzi Egyptom , Veľkou Britániou a Francúzskom. Uvedené krajiny ho považovali za nevyhnutný pre zabezpečenie svojich záujmov o ropné zásoby na Blízkom východe. Silné koloniálne mocnosti sa museli v čase dekolonizácie ťažko vyrovnávať s emancipačnými hnutiami v ich kolóniách. S nezvratným rozpadom svojej koloniálnej ríše sa ako prvá zmierila Veľká Británia. Svoje priame panstvo sa snažila nahradiť zachovaním svojho vplyvu. Založila organizáciu....A..... . Do tejto organizácie sa začleňovali štáty, ktoré zdieľali s Veľkou Britániou kultúrnu príbuznosť a Veľká Británia sa im usilovala poskytnúť určité výhody. Francúzsko si možnú stratu kolónií dlho nechcelo pripustiť. Preto napr. na severe Afriky - v troch krajinách so spoločným arabským názvom Maghreb, vyvrcholil boj za nezávislosť radikálnymi prostriedkami: terorizmom a partizánskou vojnou. Francúzsko tento boj o arabské africké krajiny prehralo. Následne vznikli na tomto území tri samostatné štátyB

V odpoved'ovom hárku na vyznačené miesto písmenami A, B doplňte chýbajúce údaje.



Suezský prieplav

20. Na chýbajúce miesta v texte označené písmenami A, B dopíšete správne odpovede:

Hromadné opúšťanie vlasti sa stalo pre Československo a vôbec pre strednú Európu kontrolovanú Sovietskym zväzom typickým javom. Prvá väčšia politická exilová vlna opustila územie Slovenska v roku 1945. Keď sa v roku 1948 definitívne dostala k moci komunistická strana, Slovensko zaznamenalo druhú silnú exilovú vlnu. Tretia, ešte väčšia exilová vlna sa zdvihla v rokuA..... .

Slovenská emigrácia organizovala v zahraničí veľké podujatia s dosahom do budúcnosti. Jedným z najväčších podujatí bolo vytvorenie kongresuB..... . (vypíšte celý názov) Jeho cieľom bolo sústrediť všetky sily zahraničných Slovákov na dosiahnutie demokratickej slovenskej štátnosti, podporiť integračné snahy v Európe, prispieť k pádu komunistického režimu. Aj pod vplyvom týchto aktivít rozhodla v rokuC československá federálna vláda o otvorení hraníc s Rakúskom a NSR.

Autori: PhDr. Anna Bocková, PhD., PhDr. Daniela Kodajová

Recenzent: PhDr. Ľubica Kázmerová, CSc.

© Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Vydal: IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2015